

Agnieszka Stolarczyk
agnieszkas@lib.uni.lodz.pl
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego

KOMPUTERYZACJA BIBLIOTEK ZAKŁADOWYCH UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO – OD KATALOGU KARTKOWEGO DO KATALOGU KOMPUTEROWEGO

Abstract: Computerization of libraries, and what follows, transition to electronic system of elaborating the resources, made many libraries stop running paper form catalogues, and also produced a necessity of training the personnel in how to operate the Horizon integrated digital library system. The aim of the abstract, is to show the changes that took place in the organizational aspects in the Oddział Bibliotek Zakładowych of the University of Łódź due to introducing this system, and the reasons which led to the closedown of the paper form Central OBZ Catalogue.

Słowa kluczowe: komputeryzacja bibliotek, katalogi, katalog centralny, zmiany organizacyjne, biblioteki zakładowe

Wstęp

Komputeryzacja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego oraz bibliotek uczelnianej sieci, a co za tym idzie, przejście na elektroniczny system opracowania zbiorów spowodowała wiele zmian.

Celem referatu jest przedstawienie drogi, którą przeszły biblioteki zakładowe od katalogu kartkowego do katalogu komputerowego, tworzonego wspólnie z BUŁ, oraz zmian, jakie zaszły w pracy Oddziału Bibliotek Zakładowych UŁ, jednostce powołanej do szeroko pojętej współpracy i koordynowania działań w uczelnianej sieci bibliotecznej.

Początki organizacji sieci bibliotek UŁ

Do rozlicznych zadań, jakie stanęły przed powołanym do życia na mocy dekretu Rady Ministrów Polski Ludowej z 24 maja 1945 r. Uniwersytetem Łódzkim¹, należało m. in. zorganizowanie warsztatu pracy dydaktycznej i naukowej. Zarówno Biblioteka Uniwersytecka (BUŁ), której organizowanie rozpoczęto już 11 lutego 1945 r.², jak i poszczególne zakłady od początku swojego istnienia gromadziły intensywnie księgozbiór ze wszelkich dostępnych

---

¹ *Uniwersytet Łódzki 1945–1980*, red. W. Jaśkiewicz [et al.], Łódź 1980, s. 3.

² *Ibidem*, s. 10.

źródeł. Ale samo zgromadzenie zbiorów to nie wszystko; aby mogły służyć do pracy naukowej i dydaktycznej, należało je uporządkować, opracować i przygotować do udostępniania. Niedostatek fachowego personelu w Bibliotece Uniwersyteckiej spowodował, że organizowaniem bibliotek zakładowych zajęli się pracownicy poszczególnych zakładów, korzystając w miarę możliwości z pomocy i porad bibliotekarzy BUŁ. Już w latach 1949–1950 zorganizowano trzy kursy dla asystentów prowadzących biblioteki zakładowe, zapoznając ich z podstawowymi zagadnieniami bibliotekarskimi, organizowano praktyki w Bibliotece Głównej. Opracowano *Wskazówki dla bibliotek zakładowych*, które zawierały informacje dotyczące gromadzenia, ewidencji i opracowania księgozbioru oraz podstawowe wytyczne dotyczące udostępniania zbiorów i ich inwentaryzacji.

Doceniając rolę księgozbiorów zgromadzonych w poszczególnych zakładach, powołano w 1951 r. stałą agendę do spraw bibliotek zakładowych. W 1952 r. Rektor UŁ specjalnym pismem powierzył Dyrektorowi Biblioteki Głównej opiekę nad bibliotekami zakładowymi. W tym samym roku powstał samodzielny referat do spraw bibliotek zakładowych, wydzielony z Oddziału Informacji Naukowej. Uregulowania te sankcjonowały rolę Biblioteki Głównej jako ośrodka centralnego, koordynującego działalność wszystkich bibliotek uczelni.

Wstępny etap prac w bibliotekach zakładowych, obejmujący lata 1951–1955, przeszedł w kolejny – organizacyjny. Od końca 1956 r. przesunięto punkt ciężkości z ogólnych zagadnień sieci na konsekwentnie postępujące organizowanie bibliotek zakładowych poprzez współdziałanie bibliotekarzy z pracownikami nauki. Wtedy też (w 1956 r.) utworzono Oddział Bibliotek Zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego (OBZ).

Tekst *Sprawozdania Oddziału Bibliotek Zakładowych UŁ za r. 1958* mówi głównie o akcji porządkowania księgozbiorów i organizowaniu bibliotek kolejnych zakładów. Na koniec roku 1958 działało 50 bibliotek zakładowych o łącznym księgozbiornym ok. 168 tys. woluminów.

Biblioteka Główna podjęła działania w kierunku komasacji księgozbiorów katedr i zakładów na rzecz większych bibliotek, ustalając jednocześnie ich profil przez selekcję zbiorów, oraz przyczyniła się do organizowania własnych czytelni na gruncie zakładów. Do końca 1964 r. zorganizowano w ten sposób 10 większych bibliotek, w 8 powstały czytelnie obsadzone przez pracowników bibliotecznych.

Nowa struktura organizacyjna UŁ obowiązująca od 30 września 1970 r., której podstawową jednostką stał się instytut, usankcjonowała niejako podjęte wcześniej działania zmierzające do tworzenia dużych bibliotek – instytutowych i wydziałowych.

Podstawę prawną tworzonej na Uniwersytecie Łódzkim sieci bibliotecznej dało Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z 18 marca 1961 r. w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej oraz bibliotek przy poszczególnych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych podległych ministrowi szkolnictwa wyższego. Zarządzenie to stanowiło, iż sieć

bibliotek szkoły wyższej tworzą: biblioteka główna i biblioteki działające przy poszczególnych wydziałach, studiach, instytutach, sekcjach, oddziałach, katedrach i zakładach³. Organizacyjnie, sieć bibliotek UŁ była najbardziej zbliżona do systemu decentralizacji koordynowanej, pozostawiającej samodzielność organizacyjną bibliotekom współpracującym ze sobą przy realizowaniu wspólnych zadań. W załączniku do powyższego zarządzenia przedstawiono ramową strukturę organizacyjną Biblioteki Głównej Szkoły Wyższej. Znalazł się w niej m. in. oddział bibliotek zakładowych. Fakt ten usankcjonował prawnie istnienie takiej jednostki w BUŁ. Zakres działalności Oddziału Bibliotek Zakładowych UŁ ustalono na podstawie dotychczasowych doświadczeń i zgodnie z omówionym zarządzeniem.

Oddziałowi powierzono:

- prowadzenie ewidencji bibliotek zakładowych całej sieci,
- instruktaż metodyczny,
- organizowanie poszczególnych bibliotek zakładowych i opiekę nad nimi,
- gromadzenie materiałów i prowadzenie Katalogu Centralnego Bibliotek Zakładowych UŁ,
- sprawozdawczość roczną całej sieci,
- organizację centralnego zaopatrzenia w druki biblioteczne i sprzęt biblioteczny.

Od 1 stycznia 1964 r. w ramach OBZ powołano Sekcję Instruktażu i Nadzoru. Liczba osób pracujących w Oddziale była różna w poszczególnych latach, średnio 4–5 osób. Zakres działania Oddziału Bibliotek Zakładowych ustalony wraz z jego powołaniem nie zmieniał się prawie przez kolejne dziesięciolecia.

Przełomowym dla pracy OBZ był rok 2003, gdy powierzono jego pracownikom nadzór nad przebiegiem procesu komputeryzacji bibliotek zakładowych.

Komputeryzacja bibliotek zakładowych

Po długim okresie przygotowań, w roku 1998 Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego przystąpiła do wprowadzania zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon.

Z początkiem 1998 r. wdrożono dwa moduły systemu (gromadzenia i opracowania) oraz udostępniono OPAC (On-line Public Access Catalog). Druki zwarte wydane w roku 1998 przeszły już wyłącznie komputerową akcesję i opracowanie, tym samym z dniem 31 grudnia 1997 r. zamknięty został w BUŁ katalog kartkowy⁴.

³ „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego” 1961, nr 3, poz. 9.

⁴ M. W r o c ł a w s k a, *Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego bazą sukcesów naukowych użytkowników?: zmiany w organizacji komunikacji naukowej w latach 2006–2007*, ePublikacje Instytutu INiB UJ, nr 5, [dostęp: 25.03.2009], http://www.inib.uj.edu.pl/wyd_iinb/s3_z5/wroclawska-n.pdf.

Wkrótce wdrożono moduł akcesji czasopism i rozpoczęto komputerowe katalogowanie wydawnictw ciągłych; zrezygnowano z ograniczeń związanych z datą wydania publikacji; rozpoczęto proces planowej retrokonwersji poszczególnych kolekcji, skatalogowanych uprzednio w sposób tradycyjny.

Kolejnym etapem komputeryzacji było przystąpienie BUŁ w 2001 r. do współpracy z Centralną Kartoteką Haseł Wzorcowych (CKHW), a rok później z Narodowym Uniwersalnym Katalogiem Centralnym (NUKAT). Wdrożono nowy tryb pracy, mający usprawnić przepływ rekordów bibliograficznych i haseł wzorcowych między NUKAT a bazą własną Biblioteki. Podjęto działania w kierunku ujednoczenia bazy BUŁ z NUKAT zarówno pod względem zawartości haseł wzorcowych, jaki i rekordów bibliograficznych⁵.

Tak przygotowana baza pozwalała na rozszerzenie komputeryzacji o biblioteki zakładowe, które wraz z upływem czasu były coraz lepiej zorganizowane i wyposażone, dysponowały własnym lokalem i co najważniejsze prowadzone były przez fachowy personel biblioteczny. W chwili przystąpienia do komputeryzacji, tj. w roku 2001, liczba bibliotek z personelem bibliotecznym wynosiła 24, natomiast ogółem w sieci było 100 bibliotek.

W roku 2001 podjęto decyzję o przystąpieniu siedmiu bibliotek zakładowych do zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon. Bibliotekarze wspólnie z informatykami poszczególnych wydziałów rozpoczęli opracowywanie projektów komputeryzacji następujących bibliotek: Biblioteki Polonistycznej, Biblioteki Instytutu Anglistyki, Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, Biblioteki Socjologicznej, Biblioteki Geograficznej, Biblioteki Fizycznej i Biblioteki Wydziału Matematyki.

Dziekani poszczególnych wydziałów umożliwili zakup potrzebnego sprzętu (komputery, drukarki, czytniki kodów paskowych) i licencji Horizon. Samodzielna Sekcja ds. Komputeryzacji BUŁ przeszkoliła pracowników w zakresie podstawowej obsługi programu Horizon, natomiast Centrum Komputerowe UŁ zapoznało bibliotekarzy z programami Word i Excel. Rok 2002 upłynął na szkoleniach pracowników. Uczestnictwo w programie współkatalogowania wymagało, aby pracownicy wymienionych bibliotek zostali zapoznani z obsługą modułu katalogowania w systemie Horizon oraz nauczyli się sporządzać opisy bibliograficzne druków zwartych w formacie MARC 21. Początki nie były łatwe – oprócz konieczności opanowania nowych zasad katalogowania istniała jeszcze bariera, jaką była sprawna obsługa komputera. Należy pamiętać, iż w owym czasie komputery nie były jeszcze w bibliotekach tak powszechnie wykorzystywane jak teraz. Głównym narzędziem pracy bibliotekarzy opracowujących zbiory była maszyna do pisania (nie zawsze nawet elektryczna, z pamięcią).

---

⁵ J. Janiak, M. Wrocławska, *Filozofia codzienności: tradycyjne i nowoczesne formy pracy i zarządzania biblioteką (na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego): rozważania poważne i niepoważne*, [dostęp: 25.03.2009], http://www.ml.put.poznan.pl/2005/pdf/3_3.pdf.

W początkowym okresie komputeryzacji cały ciężar współpracy Biblioteki Głównej z bibliotekami zakładowymi spadł na Oddział Opracowania Alfabetycznego Zbiorów, poczynając od szkoleń, a kończąc na korekcie rekordów napływających do bazy buforowej, utworzonej do pracy dla komputeryzowanych bibliotek. Zgodnie z przyjętym założeniem, iż do bazy głównej wpuszczane będą tylko rekordy kompletne, tzn. posiadające również przydział przedmiotowy, do współpracy z bibliotekami włączono również Oddział Przedmiotowego Opracowania Zbiorów.

W styczniu 2003 r. sześć pierwszych bibliotek przystąpiło do katalogowania w nowym systemie. W tym samym roku dyrekcja Biblioteki Uniwersyteckiej postanowiła przekazać część obowiązków wynikających z komputeryzacji bibliotek zakładowych Oddziałowi Bibliotek Zakładowych jako jednostce powołanej do szeroko pojętej współpracy i koordynowania działań w uczelnianej sieci bibliotecznej. Kierownik Sekcji Instruktażu i Nadzoru OBZ w styczniu rozpoczął szkolenie w zakresie obsługi systemu Horizon, a w listopadzie został oddelegowany z macierzystej jednostki (OBZ) do Oddziału Opracowania Alfabetycznego Zbiorów celem zapoznania się z zasadami współpracy bibliotek zakładowych z Biblioteką Uniwersytecką w zakresie wprowadzania opisów bibliograficznych do bazy głównej. Po niemal rocznym okresie przygotowawczym dyrekcja Biblioteki Głównej uznała, że Oddział Bibliotek Zakładowych jest gotowy do przejęcia większości dotychczasowych zadań Oddziału Opracowania, obejmujących zarówno szkolenia kolejnych pracowników bibliotek zakładowych, jak i korektę rekordów bibliograficznych napływających do bazy buforowej. Od tego momentu proces usamodzielniania się OBZ na tym polu postępował dość szybko. W połowie 2004 r. dwóch kolejnych pracowników Oddziału było przygotowanych do pracy w nowym systemie.

Chęć przystąpienia do tworzenia wspólnego z BUŁ katalogu komputerowego zgłaszały kolejne biblioteki zakładowe, które sukcesywnie przystępowały do programu współkatalogowania, a były to: w roku 2003 – Biblioteka Geograficzna, w 2004 – Biblioteka Instytutu Anglistyki, Biblioteka Instytutu Psychologii, Biblioteka American Corner, w 2006 – Biblioteka Wydziału Zarządzania, Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji, w 2007 – Biblioteka Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, Biblioteka Instytutu Historii, Biblioteka Wydziału Nauk o Wychowaniu. Szkolenie bibliotekarzy z wymienionych bibliotek (z wyjątkiem Biblioteki Geograficznej) odbywało się w OBZ. Jedynie przygotowanie bibliotekarzy do przedmiotowego opracowania zbiorów pozostało w gestii Oddziału Opracowania.

Wzrost liczby bibliotek katalogujących elektronicznie spowodował znaczne ograniczenie współpracy z bibliotekami nie posiadającymi personelu fachowego, które do tej pory były pod opieką OBZ. W roku 2004 jeszcze 15 bibliotek było wspomaganych w swej działalności przez Oddział. Natomiast w połowie roku 2008 całkowicie zrezygnowano z takiej pomocy. Stopniowo zaczęto

rezygnować z działań, które niemal niezmiennie od 1956 r. zajmowały pracowników, tzn. zaprzestano uczestnictwa w organizowaniu nowych bibliotek, zrezygnowano zupełnie (od 2008 r.) z pomocy w ewidencjonowaniu i opracowaniu księgozbiorów w bibliotekach nie mających personelu bibliotecznego, zaprzestano gromadzenia materiałów do Katalogu Centralnego Bibliotek Zakładowych, który to katalog ostatecznie zamknięto 31 grudnia 2007 r.

Zmieniły się zasadniczo obowiązki pracowników Oddziału: zajęto się głównie korektą alfabetyczną i przedmiotową rekordów bibliograficznych druków zwartych napływających do bazy buforowej, wprowadzaniem nowych rekordów bibliograficznych i haseł do NUKAT, importem rekordów z NUKAT, szkoleniem pracowników bibliotek przystępujących do wdrażania systemu Horizon. Od października 2003 do końca grudnia 2008 r. w Oddziale przeszkolono 20 pracowników bibliotek zakładowych.

Na początku 2006 r. zaczęto przygotowania do wprowadzania do katalogu komputerowego przez biblioteki zakładowe druków ciągłych i wdrożenia modułu akcesji czasopism. Jeden z pracowników OBZ został przeszkolony w Oddziale Wydawnictw Ciągłych w zakresie sporządzania rekordów zasobu, zestawu i egzemplarza dla wydawnictw ciągłych, obsługi *Formatu Marc 21 rekordu bibliograficznego dla dokumentu ciągłego* oraz zapoznał się z zasadami prowadzenia akcesji elektronicznej dla tychże wydawnictw. Równoległe, w Oddziale Wydawnictw Ciągłych rozpoczęło się szkolenie z tego zakresu pracowników Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego i Biblioteki Socjologicznej.

W roku 2007 szkolenie na tym polu (z poszerzeniem o akcesję) przejął Oddział Bibliotek Zakładowych i tak kolejno przeszkolono pracowników następujących bibliotek: Biblioteki Polonistycznej, Biblioteki Fizycznej, Biblioteki Wydziału Matematyki oraz Biblioteki Instytutu Anglistyki.

Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych UŁ

Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych UŁ tworzony był niemal równoległe z organizacją tychże bibliotek. W swoim pierwotnym założeniu miał obejmować księgozbiory wszystkich bibliotek zarówno wydawnictwa zwarte, jak i ciągłe. Miał być na bieżąco aktualizowany. Do 1956 r. wpływ do Katalogu Centralnego pochodził z katalogowanych księgozbiorów bibliotek zakładowych nie organizowanych przez bibliotekarzy – prace wykonywali asystenci w zakładach i pracownicy godzinowi. W 1956 r., od czasu rozpoczęcia organizowania bibliotek zakładowych przez bibliotekarzy, kartki do Katalogu Centralnego stanowiły kopię kart katalogów bibliotek zakładowych (bez odsyłaczy). Zebrany materiał układano według zakładów, a w ich obrębie – alfabetycznie.

Od 1967 r. materiały do katalogu centralnego z poszczególnych zakładów ułożono w jeden szereg alfabetyczny, pozostawiając jedynie podział na wydawnictwa

zwarte i ciągłe. Na każdej karcie – w prawym górnym rogu – widniała pieczętka z nazwą i adresem biblioteki posiadającej dane dzieło. Katalog był na bieżąco aktualizowany zarówno w zakresie wpływu, jak i ubytków. Dostępny był dla wszystkich, którzy chcieli z niego korzystać. Znajdował się w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej i pozostawał pod opieką Oddziału Bibliotek Zakładowych. Planowano nawet utworzenie w ramach Oddziału Sekcji Katalogu Centralnego.

Według przyjętej na początku lat 70. koncepcji Katalog Centralny miał być odbiciem stanu organizacyjnego sieci, w związku z tym liczba bibliotek reprezentowanych w KC była różna na przestrzeni lat, a materiał do niego zbierano w miarę organizowania bibliotek.

W roku 2001 rozpoczęła się komputeryzacja bibliotek zakładowych. Nowe obowiązki, jakie od 2003 r. powierzono pracownikom Oddziału, sprawiły, że mieli oni coraz mniej czasu na aktualizację katalogu. Zresztą w pewnym momencie informacje zawarte w KC i katalogu komputerowym BUŁ zaczęły się dublować, gdyż – w przeciwieństwie do Biblioteki Głównej – biblioteki zakładowe nie miały wyznaczonej daty wydania, od której rozpoczynają wprowadzanie książek do katalogu komputerowego. Przyjęto zasadę, że najpierw wprowadza się bieżący wpływ (bez względu na datę wydania znajdujących się w nim książek), a później w miarę możliwości należy cofać się do starszych wydawnictw, głównie tych, które są najczęściej udostępniane. Zaistniała sytuacja spowodowała, że kierownik OBZ podjął decyzję, aby biblioteki, które rozpoczynają katalogowanie elektroniczne zaprzestały dostarczania kart do Katalogu Centralnego. Od 1 stycznia 2006 r. materiał do KC przestał napływać z ośmiu bibliotek, od 1 stycznia 2007 r. – z dwóch bibliotek, od 1 stycznia 2008 r. – z kolejnych dwóch.

Od roku 2006 wpływ do KC zaczął się sukcesywnie zmniejszać (materiałów nie dostarczały już biblioteki o największym wpływie rocznym), natomiast przybywało prac związanych z komputeryzacją bibliotek. W związku z tym w marcu 2008 r. poinformowano biblioteki, które dostarczały jeszcze karty do KC, żeby już tego nie robiły, gdyż podjęto decyzję o zamknięciu z dniem 31 grudnia 2007 r. Katalogu Centralnego Bibliotek Zakładowych UŁ.

W chwili zamknięcia KC swoim zasięgiem obejmował 61 bibliotek zakładowych, a jego stan wynosił (razem wydawnictw ciągłych i zwartych): 806 741 woluminów i 528 564 karty.

Przystąpienie bibliotek zakładowych do programu współkatalogowania spowodowało, że funkcję katalogu centralnego uczelnianej sieci bibliotecznej UŁ pełni od tej pory katalog komputerowy BUŁ. Dostępność tego katalogu jest nieporównywalnie większa (z każdego komputera, 24 godziny na dobę), a co za tym idzie informacje o bogatych zbiorach poszczególnych bibliotek zakładowych są prezentowane szerokiemu gronu użytkowników. Czytelnik nie musi przeszukiwać kilku katalogów w celu uzyskania informacji o lokalizacji interesującej go literatury. Aktualizacja katalogu komputerowego odbywa się na bieżąco, co w zasadzie nie było możliwe w przypadku katalogu kartkowego.

Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych był alfabetyczny, co ograniczało możliwości jego przeszukiwania; katalog komputerowy ze swoimi kilkoma indeksami jest niewątpliwie bogatszym źródłem informacji.

Oddział Bibliotek Zakładowych UŁ dzisiaj

Rozpoczęcie procesu komputeryzacji bibliotek zakładowych w 2001 r. spowodowało, że zmienił się zupełnie charakter pracy w Oddziale Bibliotek Zakładowych UŁ i zakres obowiązków jego pracowników.

Na dzień 31 grudnia 2008 r. w Oddziale zatrudnione były cztery osoby – jedna z nich (kierownik OBZ) zajmuje się wyłącznie sprawami administracyjnymi sieci bibliotek (prowadzenie ewidencji bibliotek zakładowych w postaci corocznie aktualizowanego *Informatora Oddziału Bibliotek Zakładowych UŁ*, sprawozdawczość roczna całej sieci, przygotowywanie przetargów na druki biblioteczne oraz oprawę książek i czasopism, sprawy kadrowe), natomiast trzy pozostałe pracują w systemie Horizon i Virtua. Do ich obowiązków należy: szkolenie pracowników z bibliotek, w których rozpoczyna się proces komputeryzacji, przesyłanie (po korekcie alfabetycznej i przedmiotowej) rekordów bibliograficznych tworzonych przez biblioteki współkatalogujące z bazy buforowej do NUKAT, wprowadzanie do NUKAT nowych haseł (osobowych, korporatywnych, tytułowych i przedmiotowych) tworzonych na zlecenie bibliotek zakładowych, uzupełnianie istniejących w NUKAT rekordów bibliograficznych o przydział przedmiotowy. Korzystanie z systemu „Virtua” spowodowane jest współpracą z NUKAT, który w tym właśnie systemie pracuje.

Nowy sposób opracowania zbiorów przyniósł wiele korzyści. Zakończył się pewien, dość uciążliwy, etap pracy bibliotecznej związany z powielaniem kart, ich korektą i włączaniem do katalogu. Opisy bibliograficzne zostały ujednolicone poprzez wprowadzenie ścisłych przepisów dotyczących tworzenia rekordów w formacie MARC 21, korzystanie z CKHW rozwiązało problem dowolności w wyborze haseł.

Pracownicy OBZ uczestniczą w procesie współtworzenia Centralnej Kartyki Haseł Wzorcowych i dają im to sporo satysfakcji.

Problemy

Głównym problemem, z jakim borykały się niemal od początku procesu komputeryzacji biblioteki zakładowe, był niedostatek środków finansowych na zakup potrzebnego sprzętu i oprogramowania. W niektórych bibliotekach nie było dostępu do Internetu, w innych proces komputeryzacji odsuwano na kolejne lata z powodu planowanych zmian lokalowych bądź personalnych.

Dla bibliotekarzy z długoletnim stażem pracy problem stanowiła obsługa komputera. Należy pamiętać, iż pod koniec lat 90. nie był on tak powszechnym narzędziem pracy jak obecnie. W związku z tym pracowników szkolono indywidualnie, czego efektem było znaczne rozciągnięcie w czasie procesu komputeryzacji poszczególnych bibliotek.

Trudności pojawiały się przy okazji zmian – w kolejnych latach – trybu pracy dotyczącego kopiowania rekordów bibliograficznych i rekordów haseł z innych baz (CKHW w Toruniu, NUKAT) lub za pośrednictwem katalogu KARO. Co prawda, wprowadzenie nowych procedur miało na celu uproszczenie i przyspieszenie pracy, jednak wymagało od pracowników opanowania nowych umiejętności i nabrania pewnej wprawy w korzystaniu z tych rozwiązań. Trzeba pamiętać, że biblioteki zakładowe dysponowały sprzętem zakupionym w różnym czasie i z różnym systemem operacyjnym (Windows 98, Windows NT), co powodowało czasami przy okazji takich zmian problemy natury technicznej.

Plany

W najbliższym czasie do wdrażania zintegrowanego systemu „Horizon” przystąpią kolejne biblioteki zakładowe: w roku 2009 – Biblioteka Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych oraz Biblioteka Instytutu Rusycystyki, w roku 2010 – Biblioteka Instytutu Archeologii, Biblioteka Katedry Bibliotekoznawstwa oraz Biblioteka Sławistyczna. W planach uwzględniono również biblioteki, które nie mają personelu bibliotecznego, ale mimo to są dobrze zorganizowane i mają szansę na dalszy rozwój. Dotyczy to Biblioteki Katedr Filologii Klasycznej, Biblioteki Katedry Filologii Romańskiej oraz Biblioteki Ochrony Środowiska. Trwają prace zmierzające do utworzenia wspólnej dla Wydziału Chemii – Biblioteki Chemicznej. W sferze zainteresowań Oddziału w kwestii komputeryzacji pozostaje również biblioteka filii Uniwersytetu Łódzkiego w Tomaszowie Mazowieckim.

Kontynuowane będą również szkolenia kolejnych bibliotekarzy z zakresu sporządzania rekordów zasobu, zestawu i egzemplarza dla wydawnictw ciągłych oraz prowadzenia akcesji elektronicznej dla tychże wydawnictw.

W następnych latach planuje się rozpoczęcie wprowadzania do katalogu komputerowego kolejnych rodzajów wydawnictw: kartograficznych i elektronicznych. Spowoduje to konieczność przeszkolenia pracowników bibliotek zakładowych w zakresie sporządzania opisów bibliograficznych w formacie MARC 21 dla wymienionych typów dokumentów.

Ważnym wydarzeniem dla bibliotek zakładowych UŁ będzie z całą pewnością uruchomienie na ich gruncie modułu udostępniania. Pierwsze próby planowane są na II połowę 2009 r.

Podsumowanie

Patrząc na biblioteki zakładowe z perspektywy ich niemal 60. historii, trudno nie dostrzec ogromnych zmian, jakie zaszły w ich działalności na przestrzeni kilku ostatnich lat. Wprowadzenie systemu Horizon z jego modułem katalogowania druków zwartych i ciągłych dało możliwość zaprezentowania własnych zasobów bibliotecznych na szerokim forum. Tworzony wspólnie z Biblioteką UŁ katalog komputerowy przyczynił się do ujednoczenia opisów bibliograficznych i powoli zaczął zastępować Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych UŁ. Niektóre z bibliotek współkatalogujących zamknęły swoje katalogi kartkowe, natomiast wszystkie dążą do jak najszybszego wprowadzenia zbiorów do katalogu komputerowego BUŁ. Systematycznie rosnąca liczba opisów bibliograficznych w tymże katalogu, jak również w NUKAT, powoduje, że coraz częściej bibliotekarze robią jedynie rekord egzemplarza bądź importują do bazy BUŁ gotowy rekord bibliograficzny, co znacznie skraca czas opracowania zbiorów. Czytelnik stosunkowo szybko otrzymuje informacje o nabytkach bibliotek zakładowych.

Oddział Bibliotek Zakładowych również nie oparł się zmianom. Komputeryzacja bibliotek spowodowała niejako „komputeryzację” Oddziału. Proces ten przebiegł dość płynnie. Sukcesywnie rezygnowano z wykonywania dotychczasowych zadań, jednocześnie podejmując zupełnie nowe, aby w końcu zająć się tylko sprawami związanymi z szeroko pojętym procesem komputeryzacji.

Bibliografia

- Biblioteki Zakładowe UŁ w latach 1945–1975*, Łódź [mpis].
- Instrukcja katalogu centralnego zbiorów bibliotecznych UŁ*, Łódź 1950 [mpis].
- Instrukcja centralnego katalogu zbiorów bibliotek zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego*, Łódź 1971 [mpis].
- Janiak J., Wrocławska M., *Filozofia codzienności: tradycyjne i nowoczesne formy pracy i zarządzania biblioteką (na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego): rozważania poważne i niepoważne*, [dostęp: 25.03.2009], http://www.ml.put.poznan.pl/2005/pdf/3_3.pdf.
- Oddział Bibliotek zakładowych – problemy*, Łódź 1970.
- Plan komputeryzacji bibliotek zakładowych*, oprac. M. Justyna, A. Stolarczyk, Łódź 2007.
- Plan pięcioletni Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego 1966–1970*, Łódź 1964.
- Plan rozwoju bibliotek zakładowych UŁ 1972–1975: założenia ogólne*.
- Racięcka J., *Oddział Bibliotek Zakładowych UŁ – schemat organizacyjny, tok pracy oraz plany na najbliższą przyszłość*, Łódź 1960.
- Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych za lata 1958, 2001, 2003, 2004, 2007*, Łódź [mpis].
- Uniwersytet Łódzki 1945–1980*, red. W. Jaśkiewicz [et al.], Łódź 1980.
- Wrocławska M., *Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego bazą sukcesów naukowych użytkowników?: zmiany w organizacji komunikacji naukowej w latach 2006–2007*, ePublikacje Instytutu INiB UJ, nr 5, [dostęp: 25.03.2009], http://www.inib.uj.edu.pl/wyd_inib/s3_z5/wroclawska-n.pdf.